

อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย : กรณีศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาศิลปะ

The Influence of Thai traditional lacquer works to Thai contemporary lacquer works :

A case study analysis of forms, content, concepts, and creative works of art students

ธนากรณ์ อุดมศรี ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี โดยวิเคราะห์ รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิดของผลงานศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัยซึ่งแสดงอัตลักษณ์ด้านความงาม สุนทรียภาพเฉพาะตนของนักศึกษาศิลปะ จากการศึกษาพบว่า ศิลปะลายรดน้ำของกลุ่มนักศึกษาศิลปะ มีรูปแบบการสร้างสรรค์ที่พัฒนาร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยบางส่วนยังนำกระบวนการของศิลปะลายรดน้ำมาประยุกต์กับกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัย ทำให้ภูมิปัญญาของศิลปะลายรดน้ำมีความคุณค่าสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์มากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการอนุรักษ์ ด้านวิชาการ เศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเป็นการเผยแพร่คุณค่าศิลปะลายรดน้ำรูปแบบไทยประเพณีและรูปแบบลายรดน้ำร่วมสมัยที่เป็นศิลปะประจำชาติชั้นสูงของไทย

คำสำคัญ : ศิลปะลายรดน้ำ ศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย สุนทรียภาพ

¹ อาจารย์สาขาวิชาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purpose of this article is to study the history of the traditional Thai lacquer art by analyzing the forms, content, and concepts of the traditional Thai lacquer arts that influence the creation of a contemporary Thai lacquer art pattern expressing an aesthetic identity of art students. The results of this study found that Thai lacquer art of art students' group are developed more contemporary in the creation of works. Some of them also apply Thai lacquer art process with the contemporary creative process to create art works which make the wisdom of Thai lacquer art have more important value to the creation of visual arts. Moreover, this provides benefits in art and culture including conservation, academic, economic and social aspect. It is also the dissemination of the values of Thai lacquer art patterns, Thai style, tradition and contemporary Thai lacquer pattern which is the highest national art of Thailand.

Keywords : Thai traditional Lacquer Works, Thai Contemporary Lacquer Works, Aesthetics

บทนำ

ศิลปะลายรดน้ำ เป็นศิลปะประจำชาติชั้นสูงของไทยที่มีความประณีตแสดงสุนทรียภาพภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นมา คือมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรม ความเชื่อ ในสังคมไทยได้เป็นอย่างดีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เทคนิควิธีการของศิลปะลายรดน้ำ สร้างสรรค์ขึ้นด้วยกรรมวิธีการเขียนด้วยน้ำยาหารดรา บนพื้นรักสีดำหรือแดงแล้วปิดทองรดน้ำ โดยมีแรงบันดาลใจจากเรื่องราวพุทธประวัติ ชาดก วรรณคดี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ สาขาวิชาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สอนทางด้านศิลปะได้เล็งคุณค่าความสำคัญของศิลปะลายรดน้ำ โดยมีการเปิดสอนรายวิชาศิลปะลายรดน้ำเพื่อให้นักศึกษารู้ถึงความเป็นมากรรมวิธีการทำลายรดน้ำ อีกทั้งเป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะลายรดน้ำที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ อิทธิพลจากงานศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีได้มีอิทธิพลต่อนักศึกษาศิลปะหลายด้าน เช่น ด้านรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และจินตนาการ อิทธิพลเหล่านั้นส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ที่พัฒนาแตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน แต่ยังคงแสดงความงาม คุณค่าและสุนทรียภาพของศิลปะลายรดน้ำที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์

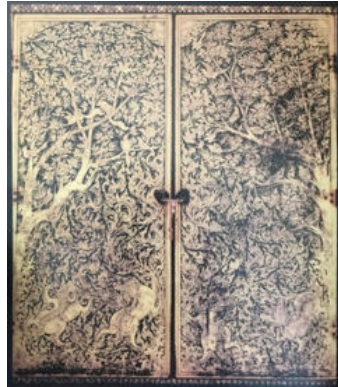
1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ของศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ด้านรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด ของศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัยของนักศึกษาศิลปะ
3. เพื่อเผยแพร่คุณค่าศิลปะลายรดน้ำรูปแบบไทยประเพณีและรูปแบบศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย

วิธีการศึกษา

1. กำหนดขอบเขตการศึกษา และกำหนดประเด็นหัวข้อ
2. รวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ สื่อบันทึกผลงานศิลปะเกี่ยวกับ ศิลปะลายรดน้ำ และการนำศิลปะลายรดน้ำมาประยุกต์ต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย
3. เก็บข้อมูลภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยเครื่องมือ ถ่ายภาพ ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะ สาขาวิชาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน และภาควิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน และชั้นปีที่ 5 จำนวน 3 คน ที่นำศิลปะลายรดน้ำมาประยุกต์กับการสร้างสรรค์
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมด เพื่อทำการสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ

ความเป็นมาของศิลปะลายรดน้ำ

งานศิลปะลายรดน้ำลงรักปิดทองเป็นงานประณีตศิลป์ของไทยจัดอยู่ในงานช่างสิบหมู่ มีวิวัฒนาการตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยา ในสมัยอยุธยาช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 – 23 เป็นช่วงงานศิลปะลายรดน้ำลงรักปิดทองเจริญรุ่งเรืองที่สุด และได้รับการยกย่องว่าเป็นฝีมือชั้นบรมครู ดังปรากฏหลักฐานชัดเจน เช่น ตู้พระธรรมฝีมือช่างเชิงหวาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร (สนั่น รัตนะ, 2545)

ภาพที่ : 1 ตู้พระไตรปิฎกลายรดน้ำ วัดเชิงหวาย

ที่มา : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2549 : 22

ศิลปะลายรดน้ำเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าลายทองหรือลายกระหนก กระหนกแปลว่าทอง ลายกระหนกโดยสามัญสำนึกเรามักจะนึกถึงลายที่เราเรียกอย่างชินปากว่า ลายไทย แบ่งได้หลายประเภท เช่น กระหนกก้านขด กระหนกเครือเถา กระหนกผักกูด กระหนกเปลว กระหนกหางหงส์ และกระหนกกินรี ซึ่งจะดูเหมือนว่าเป็นชื่อลาย คือ แบบแผนของลายโดยตรงจากตำราของครูลายไทย บางท่านได้แยกประเภทของสิ่งที่จะมาเป็นลายในศิลปะไทย โดยท่านให้ชื่อว่า “กระหนกโกศล” คือ เกี่ยวกับลายกระหนก “มนุษย์โกศล” จะเขียนเกี่ยวกับภาพมนุษย์ เช่น ตัวพระ คือ พระลักษมณ์ พระราม นางสีดา และยักษ์ “ลิงโกศล” คือ การเขียนเกี่ยวกับยักษ์และลิงในเรื่องรามเกียรติ์ (น. ณ ปากน้ำ, 2543) ทั้งนี้ภาพศิลปะลายรดน้ำอาจแบ่งได้ 3 ประเภท คือ ภาพเรื่องราว ภาพบุคคล และภาพลวดลายประดิษฐ์

1. ภาพเรื่องราว เรื่องราวและลวดลายในงานศิลปะลายรดน้ำส่วนมากนำมาจากวรรณคดีที่พบมากที่สุดคือ เรื่องรามเกียรติ์ และเรื่องราวทางพุทธศาสนา ได้แก่ ชาดกและพุทธประวัติ เรื่องชาดกและพุทธประวัตินั้นน่าจะเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิพร้อมกับพุทธศาสนาและเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่พุทธศาสนิกชนมาช้านาน ดังพบหลักฐานในภาพจำหลักศิลปะสมัยทวารวดีจากหลายแห่ง เช่น ภาพจำหลักใบเสมาศิลาบริเวณแหล่งโบราณคดีภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จำหลักเป็นเรื่องราวชาดก ภาพจำหลักบนผนังถ้ำพระโพธิสัตว์ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำหลักเป็นภาพพระพุทธเจ้าอยู่ท่ามกลางทวยเทพของศาสนาฮินดู ภาพจำหลักใบเสมาศิลา เมืองฟ้าแดดสูงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำหลักเป็นภาพพระพุทธ ตอนพิมพ์พิลาป เป็นต้น

2. ภาพบุคคล เป็นภาพที่ไม่ได้เขียนเป็นเรื่องราว เช่น เทวดา ทวารบาล เสี่ยวกางแบบจีน กินนร กินรี รวมทั้งภาพอื่น ๆ เช่น กระบวนกองทัพช้าง กองทัพม้า เป็นต้น ภาพเหล่านี้บันทึกให้เราารู้ถึงสังคมและวัฒนธรรมในอดีต เช่น ลักษณะการแต่งกายของกษัตริย์ ขุนนาง ทหาร การจัดกระบวนทัพราชรถ เป็นต้น

3. ภาพลวดลายประดิษฐ์ ภาพศิลปะลายรดน้ำที่เป็นลายไทยที่พบมาก คือลายกระหนก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายดอกไม้ ลายเครือเถา เป็นต้น ซึ่งลวดลายประดิษฐ์เหล่านี้จะเป็นลายของพื้นภาพ ที่โดดเด่น คือ ลายกระหนกแบบต่างๆ การผูกลายกระหนกบางภาพจะมีการเว้นช่องไฟ แต่งลายแซมด้วยสัตว์ตัวน้อย เช่น นก กระรอก ได้ลงตัว แสดงความชำนาญของช่างในการผูกลาย และการสร้างสรรค์จินตนาการ (อภิวันท์ อดุยพิเชษฐ , 2555)

แนวทางการนำศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีมาประยุกต์ใช้กับผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย

จากเหตุผลที่สังคมไทยมีรากฐานทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ผู้คนมีความผูกพันกับเรื่องราวในพระพุทธศาสนา และมีปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาทางจิตวิญญาณที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ โดยผู้สร้างสรรค์พยายามค้นคว้าหากระบวนการสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับธรรมชาตินิสัย รสนิยมของตนเองให้มากที่สุดทำให้แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน และภาควิชาศิลป์ไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน และชั้นปีที่ 5 จำนวน 3 คน ศิลปะ นำเสนอเรื่องราวที่มีเนื้อหาและจินตนาการที่เกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าว ผลงานจึงมีคุณค่าโดดเด่นในการสร้างอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงออกมาจากจิตวิญญาณและปัจเจกส่วนบุคคล

จากสิ่งที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าศิลปะลายรดน้ำของกลุ่มนักศึกษาศิลปะ สาขาวิชาจิตรกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 4 จำนวน 3 คน และภาควิชาศิลป์ไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน และชั้นปีที่ 5 จำนวน 3 คน มีรูปแบบการสร้างสรรค์ที่พัฒนาร่วมสมัยมากยิ่งขึ้นในผลงาน ผลงานบางส่วนยังนำกระบวนการของศิลปะลายรดน้ำมาประยุกต์กับกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัย ทำให้ภูมิปัญญาของศิลปะลายรดน้ำมีความคุณค่าสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์มากยิ่งขึ้น ถ้าจะวิเคราะห์อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย ของนักศึกษาศิลปะตามโครงสร้างสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ ดังนี้

อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย : กรณีศึกษาวิเคราะห
รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาศิลปะ

ศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานลายรดน้ำร่วม
สมัยของนักศึกษาศิลปะ

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงอิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีสู่การสร้างสรรค์ศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย
ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)

จากการศึกษาอิทธิพลของการนำศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน
ศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย อาจจำแนกอิทธิพลที่ได้รับจากศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีออกได้ 3
ประเภทนี้

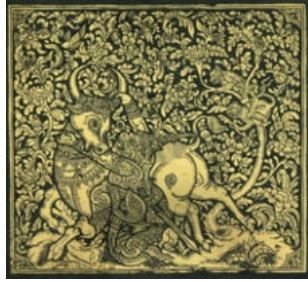

ประเภทที่ 1 ศิลปะลายรดน้ำรูปแบบงานอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ โดยมีการเขียนตาม
ลักษณะของงานประเพณีที่ยังรักษาแนวเรื่อง รูปแบบ เทคนิค ตามวิธีการแสดงออกแบบประเพณี
หลัก แต่มีวิธีการแสดงออกโดยนำศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีมาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ ซึ่งไม่
จำกัดให้ต้องเขียนตามแบบประเพณีดั้งเดิมเกินไปนัก โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์จากผลงานของนักศึกษา
ศิลปะสร้างสรรค์ผลงานประเภทศิลปะลายรดน้ำแนวอนุรักษ์นี้ ได้แก่ สมพร ป้องนาค ในชุด “ยมก
ปาฏิหาริย์” (ภาพที่ 4), มนพัทธ์ สัจจาชัย ในชุด “พระเวสสันดรชาดก” (ภาพที่ 6), บุญด้อม สัน
ประภา ในชุด “รวมเกียรติ ตอนพาลีรบกับทพ” (ภาพที่ 8), และ นัสวี ฉิมยศ ในชุด “คชสีห์” (ภาพ
ที่ 9) เป็นต้น สามารถอธิบายแนวทางการวิเคราะห์แบ่งออกเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1

การวิเคราะห์อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อการสร้างสรรค์ศิลปะลายรดน้ำรูปแบบงานอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ ประเภทที่ 1

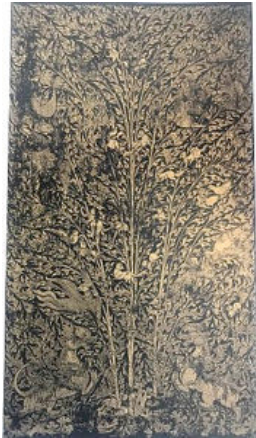

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
<p>- ด้านเนื้อหา นำเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก วรรณคดี สัตว์หิมพานต์ มาสร้างสรรคในศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีในกรอบของลายรดน้ำแบบประเพณีตามขนบนิยม ผสมผสานกับจินตนาการส่วนตน</p> <p>- ด้านรูปแบบ โดยนำรูปแบบจากเนื้อหาที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีเป็นแรงบันดาลใจ โดยการพัฒนารูปทรงองค์ประกอบภาพ ให้ผลงานสร้างสรรค์มีความงามและสุนทรีย์ภาพทางอารมณ์ที่มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น</p> <p>- ด้านแนวความคิด ได้นำความรู้และประสบการณ์จากศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีสอดประสานกับเนื้อหาของความดี ความศรัทธาในพุทธธรรมและบุคลิกภาพมาแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงาน สรุป จากอิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีเปรียบตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาทั้ง 4 ชิ้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางด้านเนื้อหา รูปแบบ และแนวความคิดที่เด่นชัดแต่ยังอยู่ในกรอบของศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี</p>	 <p>ภาพที่ : 3 ยมกปาฏิหาริย์ ที่มา : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2549 : 211</p> <p>ภาพที่ : 5 ภาพชาดกลายรดน้ำ ที่มา : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2549 : 41</p>	 <p>ภาพที่ : 4 ยมกปาฏิหาริย์ ผลงานของ สมพร ป้องนาค, นิทรรศการ 36 ปีแห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปไทย ที่มา: ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 6 พระเวสสันดรชาดก ผลงานของมนพัทธ์ สัจจาสัย ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p>

อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย : กรณีศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาศิลปะ

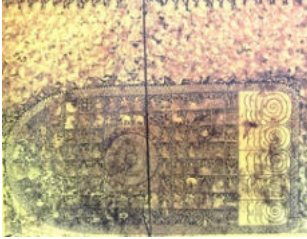

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
	 <p>ภาพที่ : 7 หีบพระธรรมรูปสัตว์ หิมพานต์ ที่มา : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2555 : 134</p>	 <p>ภาพที่ : 8 รามเกียรติ์ ตอน พาลี รบกับทศพร ผลงานของ บุญด้อม สันประภา ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 9 ครุฑสีห์ ผลงานของ นัสวี ฉิมยศ ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p>

ประเภทที่ 2 ศิลปะลายรดน้ำ รูปแบบด้านการแสดงออกของเรื่องราว สาระสำคัญ และคตินิยม โดยนำวิธีการบางส่วนจากงานศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี มาใช้เป็นแนวคิด และแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ผู้เขียนวิเคราะห์จากผลงานนักศึกษาศิลปะที่สร้างสรรค์ผลงานประเภทศิลปะลายรดน้ำ ประเภทนี้ ได้แก่ สิโรจน์ พวงบุพผา ในชุด “นารีผล 2” (ภาพที่ 11), จักรชัย เพ็ชรปานกัน ในชุด “พื้นที่ความอุดมสมบูรณ์” (ภาพที่ 13) , อัจฉราภรณ์ กล้ากลิ่น ในชุด “สัญลักษณ์แห่งมงคลชีวิต1/2557” (ภาพที่ 15) เป็นต้น โดยอธิบายแนวทางการวิเคราะห์แบ่งออกเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อการสร้างสรรค์ศิลปะลายรดน้ำรูปแบบด้านการแสดงออกของเรื่องราว สาระสำคัญ และคตินิยม ประเภทที่ 2

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
<p>- ด้านเนื้อหา นำเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดก สัตว์หิมพานต์ มาสร้างสรรค์ในผลงานศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี มีเนื้อหาละเอียด สอดแทรกเรื่องราวอุดมคติ และสิ่งแวดล้อมความเป็นจริงในผลงาน มีเนื้อหาที่พัฒนาชัดเจนมากยิ่งขึ้นจากทัศนคติของผู้สร้างสรรค์สามารถแสดงอัตลักษณ์ของผู้สร้างสรรค์อย่างเด่น</p> <p>- ด้านรูปแบบ การสร้างสรรค์ศิลปะลายรดน้ำรูปแบบแนวประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงมาก มีทั้งรูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ การสร้างองค์ประกอบภาพ เนื้อหา เรื่องราว มิติในผลงาน และโครงสร้างของภาพ มีลักษณะเป็นภาพเล่าเรื่อง การใช้รูปทรงเชิงสัญลักษณ์ และภาพทิวทัศน์สิ่งแวดล้อมจริงในปัจจุบันผสมผสานเทคนิควิธีการของศิลปะลายรดน้ำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีเอกภาพ</p> <p>- ด้านแนวความคิด การสร้างสรรค์ลายศิลปะรดน้ำรูปแบบแนวประเพณี มีอิสระทางความคิดจินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก และเนื้อหาเรื่องราว จากองค์ความรู้ประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์และแสดงลักษณะเฉพาะตน</p>	 <p>ภาพที่ : 10 ต้นนารีผล ที่มา : สิปปวิชญ์ บุญยพรภวิชัย, 2559 : 280</p> <p>ภาพที่ : 12 กระหนกรวงข้าว ที่มา : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2555 : 44</p>	 <p>ภาพที่ : 11 นารีผล 2 ผลงานของ สิโรจน์ พวงบุปผา, นิทรรศการ จิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 29, 2550 ที่มา : ธนาภรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 13 พื้นที่ความอุดม สมบูรณ์ ผลงานของ จักรชัย เพชรปานกัน ที่มา : ธนาภรณ์ อุดมศรี (2563)</p>

อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย : กรณีศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาศิลปะ

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
<p>สรุป จากตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาทั้ง 4 ชั้น จะเห็นได้ว่ายังคงได้รับอิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีบางส่วน และมีการพัฒนาเนื้อหา รูปแบบ เทคนิควิธีการ แนวความคิด ในผลงานสร้างสรรค์ผลที่ปรากฏเด่นชัดเป็นผลงานศิลปะลายรดน้ำมีลักษณะร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น</p>	 <p>ภาพที่ : 14 พระพุทธบาทลายรดน้ำ ที่มา : ศิลปวิชัย บุญยพรภวิชัย, 2559 : 25</p> <p>ภาพที่ : 16 ตู้พระธรรมชาหมุ สมัยธนบุรี ที่มา : ศิลปวิชัย บุญยพรภวิชัย, 2559 : 181</p>	 <p>ภาพที่ : 15 สัญลักษณ์แห่งมงคล ชีวิต 1 / 2557 ผลงานของ อัจฉราภรณ์ กล้ากลิ่น, นิทรศการ จิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 36 ที่มา : ธนาภรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 17 ตู้จิตรกรรมลายทอง ผลงานของ สิโรจน์ พวงบุพผา ที่มา : ธนาภรณ์ อุดมศรี (2563)</p>

ประเภทที่ 3 ศิลปะลายรดน้ำในแนวนานศิลปะร่วมสมัย เป็นงานศิลปะลายรดน้ำที่มีการแสดงออกอย่างอิสระด้วยเรื่องราว รูปแบบ ความคิด และกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบงาน 2 มิติ หรือ 3 มิติ โดยมีการประยุกต์ลักษณะของศิลปะลายรดน้ำให้มีความเป็นงานร่วมสมัยมากขึ้น ในด้านเทคนิค รูปทรงและกระบวนการ แต่ยังคงคุณค่าและสุนทรีย์ภาพของศิลปะลายรดน้ำไว้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์จากงานของนักศึกษาศิลปะที่สร้างสรรค์ผลงานประเภทศิลปะลายรดน้ำแนวนานศิลปะร่วมสมัย ได้แก่ อรวรรณ สุทธิง ในชุด “น้ำทอง” (ภาพที่ 19), ทิพย์สุดา บุญแก้ว ในชุด “บ้านไม้ยางสร้างฝัน” (ภาพที่ 21), อัจฉราภรณ์ กล้ากลิ่น ในชุด “กลีบ-กลาย” (ภาพที่ 23) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อการสร้างสรรค์ลายรดน้ำในแนวนานศิลปะร่วมสมัย ประเภทที่ 3

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
<p>- ด้านเนื้อหา การเลือกเนื้อหา เรื่องราวเป็นเพียงแรงบันดาลใจเท่านั้น โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย เพื่อต้องการแสดงเนื้อหาศิลปะที่เป็นสากล ภาพที่ปรากฏไม่มีเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวชัดเจนเป็นเพียงภาพเล่าเรื่อง ภาพเชิงสัญลักษณ์ โดยใช้แนวคิดการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ผู้วาดมีอิสระในการสร้างสรรค์เนื้อหาโดยบูรณาการกับลักษณะของงานศิลปะที่เป็นสากล</p>	 <p>ภาพที่ : 18 ภาพธรรมชาติ ดูพระธรรม สมัยอยุธยาตอนปลาย ที่มา : ศิลปวิทยุ บุญยพรภวิชัย, 2559 : 84</p>	 <p>รูปที่ : 19 น้ำทอง ผลงานของอรวรรณ สุทธิง, นิทรรศการ 36 ปีแห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์และพัฒนา ศิลปไทย ที่มา : ธนาภรณ์ อุดมศรี</p>

อิทธิพลศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีต่อศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัย : กรณีศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด การสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาศิลปะ

อิทธิพลต่อการสร้างสรรค์	ลายรดน้ำแบบประเพณี	ลายรดน้ำร่วมสมัยแบบประเพณี
<p>- ด้านรูปแบบ ใช้กระบวนการในการพัฒนารูปทรงที่ซับซ้อนจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัตถุสิ่งของ ส่งผลให้เกิดรูปทรงที่เรียบง่ายด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ โดยมีทั้งรูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ มาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านกระบวนการเทคนิควิธีการปฏิบัติของลายรดน้ำแบบดั้งเดิม เป็นผลงานทัศนศิลป์ที่มีการผสมผสานของความเป็นสากลและร่วมสมัย</p> <p>- ด้านแนวความคิด ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องประสบการณ์หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง สร้างสรรค์แสดงออกมาในผลงานเป็นแนวความคิดที่หลากหลายซึ่งเปิดกว้างและไม่จำกัดของแต่ละบุคคล โดยแนวคิดอิสระนี้สามารถนำมาหลอมรวมกับทัศนธาตุทางศิลปะและเทคนิควิธีการของศิลปะลายรดน้ำ เกิดเป็นรูปแบบ รูปทรงและ ความหมายรวมถึงรูปลักษณ์แบบใหม่</p> <p>สรุป จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาทั้ง 4 ชั้น ได้มีการพัฒนา ทั้งการประยุกต์เรื่องราวเนื้อหา รูปแบบ เทคนิควิธีการ กระบวนการแนวความคิด ในผลงานสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นสู่ศิลปะที่มีความเป็นสากลและร่วมสมัย แต่ยังคงมีความเป็นศิลปกรรมไทยที่ทรงคุณค่าและสุนทรีย์ภาพของศิลปะลายรดน้ำไว้</p>	 <p>ภาพที่ : 20 รูปทรงสถาปัตยกรรมในงานลายรดน้ำ</p> <p>ที่มา : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2549 : 143</p>	 <p>ภาพที่ : 21 บ้านไม้ยางสร้างฝัน ผลงานของทิพย์สุดา บุญแก้ว</p> <p>ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 22 รักบนระนาบแปรผัน / 2562 ผลงานของ อัจฉราภรณ์ กล้ากลิ่น</p> <p>ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p> <p>ภาพที่ : 23 (ใน-นอก) / 2562 ผลงานของ อัจฉราภรณ์ กล้ากลิ่น</p> <p>ที่มา : ธนากรณ์ อุดมศรี (2563)</p>

สรุป

ในการศึกษาศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณีที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัยของนักศึกษาศิลปะ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ของรูปแบบงานสร้างสรรค์ทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ศิลปะลายรดน้ำรูปแบบงานอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ ยังคงมีลักษณะของงานประเพณีที่สืบทอดในด้านการรักษาแนวเรื่อง นำเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ชาดกวรรณคดี สัตว์หิมพานต์ ตามขนบนิยมมาสร้างสรรค์ผลงานในกรอบของศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี ด้วยอิทธิพลของงานศิลปะไทยแบบดั้งเดิม แต่มีการพัฒนารูปทรง องค์ประกอบภาพให้ผลงานสร้างสรรค์มีความงาม และสุนทรีย์ภาพทางอารมณ์ นักศึกษาใช้เรื่องราวที่เพิ่มคติ คำสอนโดยสอดแทรกแนวความคิดเกี่ยวกับความดี ความศรัทธาในพุทธธรรมเชิงพุทธปรัชญา ประสานและบุคลิกภาพของผู้สร้างสรรค์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เกิดรูปลักษณะเป็นผลงานศิลปะลายรดน้ำที่ผสมผสานเป็นรูปแบบของงานอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์

ประเภทที่ 2 ศิลปะลายรดน้ำ รูปแบบด้านการแสดงออกของเรื่องราว สาระสำคัญและคตินิยม งานสร้างสรรค์ประเภทนี้มักมีเนื้อหารายละเอียด สอดแทรกเรื่องราวอุดมคติ และสิ่งแวดล้อมความเป็นจริงในผลงานโดยมีทั้งรูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ ด้วยการจัดองค์ประกอบของภาพมีการใช้เนื้อหา เรื่องราว โดยมีลักษณะเป็นภาพเล่าเรื่อง รูปทรงเชิงสัญลักษณ์ และหยิบนำภาพทิวทัศน์สิ่งแวดล้อมจริงในปัจจุบันมาใช้บูรณาการองค์ความรู้ สร้างความเป็นมิติภาพ และโครงสร้างของภาพที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ยังคงนำเทคนิควิธีการบางส่วนจากงานศิลปะลายรดน้ำแบบประเพณี มาใช้เป็นแนวคิด และแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่

ประเภทที่ 3 ศิลปะลายรดน้ำในแนวงานศิลปะร่วมสมัย เป็นการสร้างสรรค์งานที่ต้องการแสดงเนื้อหาการแสดงออกของศิลปะที่เป็นสากล ด้วยเหตุผลการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะทัศนธาตุเป็นสื่อสุนทรีย์ภาพที่ศิลปินนำมาประกอบกันเข้าให้เกิดรูปทรง เพื่อสื่อความหมายตามแนวเรื่องหรือแนวความคิดที่เป็นจุดหมายนั้น (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557) ทำให้ผลงานที่ถ่ายทอดมานั้นเป็นศิลปะลายรดน้ำร่วมสมัยที่มีการแสดงออกอย่างอิสระมากกว่าแบบอื่น ๆ ทั้งการนำเรื่องราว รูปแบบ ความคิด และกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ไม่ว่าจะโดยมีทั้งรูปแบบงาน 2 มิติ หรือ 3 มิติ โดยยังคงคุณค่าและสุนทรีย์ภาพของความเป็นงานศิลปะลายรดน้ำไว้ในมิติใดมิติหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าศิลปะลายรดน้ำของไทย เป็นงานสร้างสรรค์ที่ทรงคุณค่า และเป็นองค์ความรู้ที่ไม่เคยสูญหาย เมื่อถูกพัฒนาด้านรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และจินตนาการ การให้ประยุต์และใช้แนวคิดอิสระนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ที่เป็นสากลและมีความร่วมสมัย ทำให้เกิดคุณค่า ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการอนุรักษ์ การศึกษา ด้านวิชาการ เศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง และเป็นประจักษ์ในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ ซึ่งการทดลองและการ

สร้างสรรค์งานในรูปแบบนี้ถือเป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าของศิลปะลายรดน้ำ โดยมีสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนเกี่ยวกับศิลปะ มหาวิทยาลัย หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์รวมถึงภาครัฐและเอกชน ที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพทางการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทย เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นที่ประจักษ์สู่สาธารณชนในระดับชาติ และระดับนานาชาติ และมีการประยุกต์ให้เกิดแนวคิดที่แสดงออกได้อย่างมีมิติมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2523). ตู้ลายทอง. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์การพิมพ์.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2549). ชาดกและพุทธประวัติจาก
ตู้ลายรดน้ำ. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองการพิมพ์.
- คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2540). ศิลปะรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชลุด นิมเสมอ. (2557). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.
- น.ณ ปากน้ำ. (2543). ตู้พระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2553). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 29 พุทธศักราช 2550.
กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพ.
- _____. (2557). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 36 พุทธศักราช 2557.
กรุงเทพมหานคร: ธนาคารกรุงเทพ.
- ภาควิชาศิลปะไทยคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2555).
นิทรรศการ 36 ปีแห่งการเรียนรู้ สู่การสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะไทย. กรุงเทพมหานคร:
บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เมืองโบราณ. (2555). ลายรดน้ำ. กรุงเทพฯ: บริษัท วิริยะธุรกิจจำกัด.
- สนั่น รัตนะ. (2545). ศิลปะลายรดน้ำ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศิลปประภา.
- ศิลปวิทยุ บุญยุพรภวิชัย. (2559). สมุดภาพลายรดน้ำเล่ม1: กรุงเทพฯ. บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์
จำกัด.